

8. Від Матвія 22:37-38
9. Тейяр де Шарден П. Феномен человека / Тейяр де Шарден П. – М.: Прогресс, 1990. – 355 с.

РЕПЕТІЙ Світлана,
*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри педагогіки і психології
дошкільної освіти та дитячої творчості
факультету педагогіки і психології
НПУ імені М.П. Драгоманова*

ДУХОВНЕ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ЯК СЕНС ЇЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

У процесі життєдіяльності перед особистістю постають питання "Хто вона?" і "В чому сенс її буття?".

Сучасний польський учений О. Пеня зазначає, що одним із перших і найважливіших питань, яке ставить перед собою людина, є питання про сенс життя. Автор вважає, що людське життя, якщо беззмістовне, без мети, не є людським, а є тільки існуванням.

Якщо людина не намагається знайти сенс свого буття, вона, на думку В. Франкла, ухиляється від відповідальності за своє життя, самовизначення в цінностях перед своєю совістю і Богом. Таке явище В. Франкл вважає виявленням бездуховності.

Засновник аналітичної психології К. Юнг упевнений, що кожна людина має своє призначення, виконання якого є сенсом її життєдіяльності. Цієї ж точки зору дотримуються В.В. Антонов, Д. Гудінг, Дж. Леннокс, Х.А. Ліврага, В.Д. Пликін, І.М.Шванєва та ін.

У Книзі буття, Біблії, Євангелії від Матвія говориться про завдання людства: "*Будьте досконалі, як досконалий Отець ваш небесний*" [5:48]. У новому тлумачному словнику української мови поняття "досконалий" трактується як повнота позитивних якостей. Постає питання: "Навіщо вдосконалюватись?".

М. О. Бердяєв у книзі "Самопізнання" зазначає, що мета життя – у поверненні до містерії Духа, де Бог народжується в людині і людина народжується в Бозі. Повернення повинно здійснюватись із творчим збагаченням. Вдосконалюючи себе, людина створює себе і створює навколишній світ. Вчений впевнений, що творчість є не право, а обов'язок

ВТРАТА І ЗНАХОДЖЕННЯ СЕНСУ В БУТТІ ЛЮДИНИ

кожної людини. Тобто, *вдосконалення своїх внутрішніх якостей – то є завданням людської життєдіяльності, сенсом її життя.*

Такої ж думки дотримується і В. С. Соловйов, який вважає, що людська сутність проявляється лише в творчості, а вдосконалення є життєвим завданням людства.

С.Л.Франк, послідовник В.С.Соловйова, стверджував, що творчість – це моральний обов'язок особистості, виконуючи який кожна людина досягає максимально досконалого стану душі.

Сучасний російський вчений В.В.Антонов, розвиваючи думки філософів-класиків вважає, що індивідуальна душа у результаті своєї особистої еволюції повинна влитись у Вселенську Душу Творця і тим самим збагатити Її собою. Це можливо тільки при досягненні людиною духовної досконалості.

Такої ж думки дотримується і сучасний американський психолог С.Гроф.

В.В.Лях, К.Ю.Райда, С.О.Кошарний, вивчаючи екзистенціальні виміри існування і духовне самоздійснення індивіда в історичній традиції та сучасному відновленні екзистенціалістського мислення, констатують, що людина, за К.Ясперсом, власне і перетворюється в людину, тому що вона постійно створює своє власне життя, свій власний світ, свою екзистенціальність, постійно намагаючись перейти від наявності теперішнього до майбуття, до прийдешності. Людина, на думку німецького філософа, є єдиною істотою у світі, якій у її наявному бутті відкривається саме це буття.

Інший німецький філософ, засновник німецького класичного ідеалізму І.Кант вважав, що призначення людини лежить у вищому вдосконаленні через власну свободу.

Вітчизняний учений, доктор технічних наук В.Є.Обухов, досліджуючи роль духу людини у вдосконаленні її душевних якостей прийшов до висновку, що подібно до того, як на обчислювальній структурі реалізується інформаційна програма вирішуваних завдань, так і в душі діє дух. За аналогією з кібернетичними процесами – зазначає вчений – у духовній структурі людини реалізуються всі духовні перетворення, властиві як мисленневим, так і чуттєвим процесам.

В.Є.Обухов представляє духовно-душевну структуру людини у вигляді умовно-розділених функціонально-логічних осередків A_1, A_2, \dots, A_i , що виконують певні управлінські, обчислювальні, логічні або будь-які можливі елементарні функції, характерні для духовних процесів людини.

Подібно до обчислювальної системи комп'ютера, кожний осередок А у часовій послідовності вирішує визначену для неї елементарну функцію, яка містить в собі обмежену частину загального інтегрованого процесу мислення, пам'яті, почуттів, волі та інших подібних духовних проявів, що складає внутрішню інформаційну сутність людини подібно до внутрішнього математичного забезпечення комп'ютера. Вчений зазначає, що вхідна інформація (x) завдяки органам чуттів людини потрапляє з навколишнього середовища в різноманітному вигляді в духовну структуру людини, осмислюється (обробляється) нею та у вигляді конкретних думок і почуттів ($F(x)$) потрапляє у навколишній світ [2].

Так, у життєдіяльності це може проявлятися таким чином: отримавши негативну інформацію, людина здійснює рефлексію, шукає причинно-наслідкові зв'язки, спрямовує мисленнєву діяльність у позитивному напрямку і тільки тоді озвучує своє ставлення до того, що відбувається. Здійснюючи таку трансформацію негативної енергії на позитивну, людина, не розповсюджує негативну інформацію, яка руйнує планетарне поле, а, навпаки, сприяє його розвитку і розвитку власної духовності.

У своїх дослідженнях учений В.І.Мартинів розглядає центр створення Всесвіту як Красу, а все створене – як красиве. Вчений зазначає, що розвиток духовності дозволяє особистості відчувати причетність до Краси як такої. На думку В.І. Мартінова, Краса врятує світ саме тому, що через Красу світ одержує буття. Краса за В.І.Мартинівим – всезагальна Причина, що перевищує красиве і всю красу світу. Людина, що духовно розвивається, поєднує в собі внутрішній і зовнішній досвід. В.І.Мартинів у внутрішньому досвіді вбачає осягнення і приєднання до Краси як такої, а зовнішній досвід, на думку вченого, полягає в осягненні і долученні до краси світу.

Варто зауважити, що засновник буддизму, давньоіндійський мудрець, пророк Будда (принц Сідхартха Гаутама) у своєму вченні вказував, що все наше духовне життя – це спрямованість до Краси і, зрештою, наше злиття з Красою.

Отже, людина, вдосконалюючись протягом життя, трансформуючи негативну енергію в позитивну, зливається з Красою, наповнюється "Енергією Життя, Енергією Любові, Енергією Творчості" і цим вона, на думку В.Д.Пликіна, виконує Великий Вселенський Закон: "Життя надається людині для того, щоб вона розчиняла світове зло" [3, с. 21].

Таким чином, людина, що духовно розвивається, усвідомлюючи

ВТРАТА І ЗНАХОДЖЕННЯ СЕНСУ В БУТТІ ЛЮДИНИ

негативні почуття (гнів, смуток, страх, заздрість тощо), думки, які несуть негативну інформацію, може перетрансформувати їх на позитивну енергію.

Приймати так участь у розвитку Всесвіту може тільки особистість, яка свідомо стала на шлях духовного розвитку, яка розуміє, що людина – не дрібна частина Всесвіту, не уламок її, а цілий малий всесвіт, що включає в себе всі якості Всесвіту великого, відбиваючись на ньому й на собі його відбиваючи [1]. Така життєва позиція сприятиме розширенню свідомості, поглибленню самопізнання, розвитку відповідальності, поваги, розуміння себе та інших, самовдосконаленню та розвитку духовності і творчості людини.

Отже, сенс життя людини полягає у вдосконаленні своїх внутрішніх духовних якостей, що відображається у зовнішніх поведінкових актах: ставленні до оточуючих людей, флори, фауни, професійної діяльності, та розвитку Всесвіту.

Таким чином, майбутній фахівець, усвідомивши сенс свого життя, свідомо духовно вдосконалюючись, підвищить рівень професійної діяльності.

Література:

1. Вернадский В. И. Научная мысль как планетарное явление / Владимир Иванович Вернадский. – М.: Наука, 1991. – 271 с.
2. Обухов В. Е. Законы Евангелия и законы кибернетики / В. Е. Обухов. – К., 1997. – 296 с.
3. Плыкин В. Д. "В начале было слово..." или След на воде / В. Д. Плыкин. – Ижевск: Удм. Ун-т, 1995. – 43 с.

ПРЕДЕИНА Мария,

кандидат философских наук

«Я ЗНАЮ ВСЕ, НО ТОЛЬКО НЕ СЕБЯ»:

«Я» В ПОЭЗИИ Ф. ВИЙОНА

Об открытии «Я» можно заявить победным кличем Пико дела Мирандола: «Я – центр мира». Но этот клич отнюдь не исчерпывает сути дела: в нем *только* торжество. Между тем, открыть Я – значит, обнаружить, что его нет: «Я знаю, – пишет Франсуа Вийон, – кто пощегоольски одет, Я знаю, весел кто и кто не в духе, Я знаю тьму кромешную и свет, Я знаю – у монаха крест на брюхе, Я знаю, как трезвонят завирухи, Я знаю, врут они, в трубу трубя, Я знаю, свахи кто, кто повитухи, Я знаю все, но только не себя» [1, с. 284]. Я знаю все обо всем – все, что может

пригодиться мне в повседневности; все, кроме себя. Франсуа Вийон открывает различие между тем, чем я являюсь в повседневности (или: моей социальной ролью вкупе с приличествующими ей навыками), и собственно Я: то, что я умею быть щеголем, донжуаном, монахом, не значит, – что я есть щеголь, донжуан, монах. Я могу сыграть любую роль, быть всем, и поэтому ни одна роль не моя, Я – ничто.

Я – то, что остается за вычетом всех «я знаю», *остаток*, и, может быть, этот остаток подобен мнимому числу в математике.

С другой стороны, мнимые числа – это бесконечные «я знаю»: мнимыми их делает легкость, с которой Я переходит от одного «я знаю» к другому; каждое «я знаю» стоит другого, и ни одно не стоит ничего. Не мнимое только – то самое неизвестное Я. «Я знаю» переходит из одной формы в другую, текуче, эти переходы сплетаются в ткань текста. Однако основой является «знаю все, только не себя» – это фундамент текста. Неуловимое становится основой, краеугольным камнем: убери «я знаю все, но только не себя», что останется от текста?

Остаток обретает ценность: ценно не все, а только изъятие из всего – в тексте то, чего я не знаю, вне текста, то, что не вписывается в мою социальную роль.

Открытие Я – дело маргиналов.

Чтобы открыть Я, нужно отделить социальную роль от себя самого, но это значит, что социальная роль утрачивает некую «естественную» данность и обретает подвижность. Подобное известно средневековью: не зря Я нет-нет и мелькнет то у трубадуров, то у вагантов. У трубадуров Я идет рука об руку с половой любовью и – что важно – вне брака, это-то и делает его, скорее, маргинальным. «Как бы у донны был род ни высок, он для господства в любви – не предлог! Донна – не донна, коль ей невдомек: равенство любящих – высший закон, только любовью и держится он» [2, с. 122-123]. Слово «равенство» произносят донна и трубадур во время поэтической беседы. Сама же беседа и вырастает из недр феодального общества (свобода донны обусловлена ее феодем), и отрицает основной принцип этого общества – сословность (трубадур, будь он рожден и в низкой доле, равен донне). Наконец, у вагантов маргинальность просвечивает через все прорехи в плаще, и она же придает их поэзии удивительную человечность: «От монарха самого до бездомной голи – люди мы и оттого все достойны воли, состраданья и тепла с целью ненапрасной, а чтоб в мире жизнь была истинно прекрасной» [3, с. 428].

ВТРАТА І ЗНАХОДЖЕННЯ СЕНСУ В БУТТІ ЛЮДИНИ

Вийон в чем-то вагант (магистр искусств без места), в чем-то трубадур (участвует в поэтических состязаниях при дворах сеньоров). Но только в чем-то: его бесприютность – предвестие новых времен. Возрождение – точнее, первоначальное накопление капитала – делает бесприютность всеобщей формой жизни (и смерти). «О, люди-братья, мы взываем к вам: простите нас и дайте нам покой! Вот мы висим печальной чередой, над нами воронья глумиться стая, плоть мертвую на части раздирая. Мы – братья ваши, хоть и палачам достались мы, обмануты судьбой. Но ведь никто, – известно это вам? – никто из нас не властен над собой!» [4, с. 287]. Это – еще один парадокс: Вийон, как никто, занят собой и, между тем, полагает как очевидную истину то, что мы никогда не обречем над собой власти.

Я рождается на виселице, по крайней мере, не хуже, чем при дворе. А ироничные, грустно-веселые строки – «Я – Франсуа, чему не рад. Увы, ждет смерть злодея, и сколько весит этот зад, узнает скоро шея» [5, с. 286], – по крайней мере, не хуже, чем строки Мирандолы, сообщают о величии человека. На виселице, где человек точно не властен над собой, он над собой властен. Это – еще один парадокс.

Литература:

1. Вийон Ф. Баллада примет / Ф. Вийон; [пер. с фр. И. Эренбурга] // Европейские поэты Возрождения. – М.: Художественная литература, 1974. – С. 284.
2. Вентадорн М. де. Ужель, Ги д'Юссель, вы сполна / М. де Вентадорн, Г. д'Юссель; [пер. с фр] // Поэзия трубадуров. Поэзия миннезингеров. Поэзия вагантов. – М.: Художественная литература, 1974. – С. 122-123.
3. Орден вагантов // Поэзия трубадуров. Поэзия миннезингеров. Поэзия вагантов. – М.: Художественная литература, 1974. – С. 426-429.
4. Вийон Ф. Баллада повешенных / Ф. Вийон; [пер. с фр. И. Эренбурга] // Европейские поэты Возрождения. – М.: Художественная литература, 1974. – С. 287.
5. Вийон Ф. Четверостишие, которое написал Вийон, приговоренный к повешению / Ф. Вийон; [пер. с фр. И. Эренбурга] // Европейские поэты Возрождения. – М.: Художественная литература, 1974. – С. 286.